

باید عده ای این احکام را یاد می گرفتند و آن را به سایرین آموزش می دادند.

۲- آیا آموختن عمیق دین و بیان تعالیم آن، اختصاص به زمان پیامبر دارد؟ چرا؟

خیر زیرا تعالیم دین ، برای همهٔ مردم در تمام زمانها است و اختصاص به زمان پیامبر ندارد.

۳- چرا پیامبر اکرم(ص) حال کسی را که از امام خود دور افتاده ، سخت تر از حال یتیمی می داند که پدر از دست داده است؟ زیرا چنین شخصی ،

در مسائل زندگی حکم و نظر امام را نمی داند .

۴- روایت «وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا إِلَى رُوَاهِ حَدِيثِنَا.....» بیانگر چیست؟ مسلمانان در غیبت امام(ع) نه تنها در احکام و مسائل فردی ، بلکه

در مسائل اجتماعی هم، باید به فقیه مراجعه کنند.

۵- طبق روایت فوق مراجعه در احکام و مسائل فردی و اجتماعی مسلمانان به فقیه ، جز با چه چیزی میسر نیست؟ جز با نفی حاکمان طاغوت و

تشکیل حکومت اسلامی به رهبری فقیه میسر نیست.

درستی و نادرستی عبارات را با ص/غ مشخص نمایید:

- ۱ - «ولایت ظاهری» در عصر غیبت به صورت «ولایت فقیه استمرار پیدا می کند. ص
- ۲ - انتخاب ولی فقیه می تواند مثل انتخاب مرجع تقلید باشد. غ
- ۳- رهبر با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه های سلطه، تلاش می کند عزت و استقلال کشور از دست نرود. ص
- ۴ - پایه و اساس پیشرفت کشور ، عدم دخالت مردم در حکومت است. غ
- ۵ - همبستگی اجتماعی ، به رهبری امکان می دهد که برنامه های اسلامی را اجرا کند. ص
- ۶ - شناخت متخصص در احکام دین ، مانند شناخت هر متخصص دیگری است. ص

جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل نمایید:

- ۱ - اگر ..... نباشد ، مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند. مرجعیت دینی
- ۲ - در دورهٔ غیبت ، بنابه فرمان امام زمان(ع) و به نیابت از ایشان ..... دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری رابه عهده دارند. فقیه واجد شرایط
- ۳- ولی فقیه ، تا وقتی رهبر جامعه است که ..... را دارا باشد . شرایط رهبری
- ۴ - تشخیص شرایط ولی فقیه به عهدهٔ ..... است. مجلس خبرگان
- ۵ - برای تصمیم گیری صحیح در برابر ستمگران ، ..... از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان، ضروری است. اطلاع
- ۶ - در دورهٔ غیبت ، بنابه فرمان امام زمان(ع) و به نیابت از ایشان، فقیه واجد شرایط دو مسئولیت ..... و ..... رابه عهده دارند. مرجعیت دین - ولایت ظاهری
- ۷- رهبر جامعهٔ اسلامی می کوشد جامعه مطابق با ..... اداره شود و مردم از مسیر ..... خارج نشوند . دستورات دین - قوانین الهی

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید:

- ۱- چرا عقلا ضروری است که دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» در عصر غیبت کبری ادامه یابد؟ زیرا دین اسلام همیشگی و برای همهٔ دوران هاست.
- ۲- اگر «مرجعیت دینی» ادامه نیابد، یعنی متخصصی نباشد که احکام دین را بداند و برای مردم بیان کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین نباشد؟ چه نتیجه ای خواهد داشت؟ مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند.
- ۳ - اگر ولایت ظاهری ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود چه نتیجه ای خواهد داشت؟ نمی توان اح کام اجتماعی اسلام را که نیازمند مدیریت و پشتوانهٔ حکومتی است ، در جامعه به اجرا درآورد.
- ۴- چرا خداوند در قرآن دستور می دهد که گروهی از مردم ، وقت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند و به «تفقه» در آن پردازند؟ تا پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را بیاموزند.
- ۵ - مسلمانان وظیفه دارند در زمان غیبت امامان (ع) یا عدم دسترسی به ایشان ؛ به چه کسانی مراجعه نمایند؟ فقیهان

۶- طبق روایات پیشوایان دین، مسلمانان در عصر غیبت، در کدام مسائل و احکام باید به فقیه مرجع رجعتی استناد کنند؟ در مسائل فردی بلکه در

مسائل اجتماعی نیز باید به ایشان مراجعه کنند.

۷- مراجعه به متخصص یک روش رایج «عقلی» است، یعنی چه؟ یعنی انسان در امری که تخصص و مهارت ندارد، به متخصص آن مراجعه می کند.

۸- تقلید برای چه کسانی لازم است و شامل چه زمینه هایی می شود؟ برای کسانی که به سن تکلیف رسیده اند اما خود در احکام دینی تخصص ندارند. شامل احکام عملی اسلام مانند نماز و روزه و خمس و زکات و.....

۹- در عصر غیبت دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری چگونه ادامه و استمرار می یابند؟ (مرجعیت دینی در شکل مرجعیت فقیه ۲) ولایت ظاهری به صورت ولایت فقیه استمرار می یابد.

۱۰- شرایط مرجع تقلید را نام ببرید. ۱- باتقوا باشد ۲- عادل باشد ۳- زمان شناس باشد ۴- اعلم باشد.

۱۱- شرایط ولی فقیه را نام ببرید. ۱- باتقوا ۲- عادل ۳- زمان شناس ۴- شجاعت و قدرت روحی ۵- مدیر و مدبر

۱۲- چرا مرجع تقلید و ولی فقیه باید «زمان شناس» باشد؟ تا بتوانند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورند.

۱۴- چرا رهبر باید شجاعت روحی داشته باشد؟ زیرا بدون ترس و واهمه در برابر زیاده خواهی دشمنان بایستد و در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت در برابر تهدیدها بایستد و پایداری کند.

۱۵- چرا ولی فقیه باید مدیر و مدبر باشد؟ تا بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.

۱۶- حکومت و رهبری کدام فقیه مشروع است و به چه معناست؟ فقیهی که دین به او اجازه رهبری مردم را داده است. در غیر این صورت، پیروی از دستورات وی «حرام» است.

۱۷- ولی فقیه علاوه بر مشروعیت دینی کدام ویژگی دیگر را باید داشته باشد؟ چرا؟ «مقبولیت» ایشان باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش برود. یعنی، فقیه باید نزد مردم جامعه خود مقبولیت داشته باشد.

۱۸- تشکیل نظام و حکومت اسلامی بر چه پایه هایی استوار است؟ ۱- مشروعیت (تأیید دین) ۲) مقبولیت (تأیید مردم)

۱۹- راههای شناخت مرجع تقلید را بنویسید:

۱- از دونفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه را تشخیص دهند بپرسیم ۲- یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود که این فرد فقیه است

۲۰- چرا انتخاب «ولی فقیه» نمی تواند مانند انتخاب «مرجع تقلید» باشد؟ زیرا ولی فقیه بیان کننده قوانین و مقررات اجتماعی اسلام است.

۲۱- چرا نباید ولی فقیه متعدد باشد؟ یا چرا نمی شود که هر کس به طور جداگانه برای خود ولی فقیه انتخاب کند؟ زیرا اداره جامعه تنها با یک مجموعه قوانین و رهبری امکان پذیر است. در غیر این صورت هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می آید.

۲۲- مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت فردی اقدام کنند یا دسته جمعی؟ توضیح دهید به صورت دسته جمعی. فقیهی را که شرایط رهبری دارد، با آگاهی و شناخت بپذیرند و به وی اعتماد کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.

۲۳- مردم در زمان انقلاب ولایت امام خمینی (ره) را چگونه پذیرفتند؟ با حضور در اجتماعات و راه پیمایی ها

۲۴- فقیهی که رهبری جامعه را بر عهده دارد تا چه زمانی عهده دار این مسئولیت است؟ تشخیص این امر بر عهده کدام نهاد است؟ تا زمانی که شرایط رهبری را داشته باشد. تشخیص آن با مجلس خبرگان رهبری است.

۲۵- وظایف رهبر (ولی فقیه) را نام ببرید. ۱- تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی ۲- حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان ۳- تصمیم گیری بر اساس مشورت ۴- ساده زیستی

۲۶- مسئولیتهای مردم در قبال رهبر را بنویسید:

۱- وحدت و همبستگی اجتماعی ۲- استقامت و پایداری در برابر مشکلات ۳- افزایش آگاهیهای سیاسی ۴- مشارکت در نظارت همگانی ۵- اولویت

۲۸- در نظام و حکومت اسلامی، پایه و اساس پیشرفت کدام است؟ مشارکت و همراهی مردم و بدون حضور و مشارکت مردم حکومت اسلامی دستاوردی نخواهد داشت.

۲۹- کارگزاران چه کسانی هستند؟ همان مدیران و مسئولان جامعه اند که امروزه، امور سه قوه مقننه، مجریه، قضائیه را بر عهده دارند. در واقع کارگزاران یاران و کمک کنندگان به رهبرند.

۳۰- عملکرد غلط کارگزاران سبب چه چیزی می شود؟ سبب افزایش و انباشته شدن مشکلات و نا کار آمدی حکومت

۳۱- اگر کارگزاران به درستی و وظیفه خود را بشناسن و به درستی اجرا کنند، چه نتیجه ای خواهد داشت؟ اعتماد مردم به حکومت روز به روز افزایش می یابد.

۳۲- چرا رهبر باید با مردم مهربان باشد؟ زیرا مردم دوستانه اند ۱- برادر دینی رهبرند ۲- در آفرینش مثل رهبرند.

۳۳- چرا رهبر باید عیب جویان را از خود دور کند؟ زیرا در نهایت مردم عیب هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن بکوشد.

۳۴- چرا رهبر باید رضایت عموم را بر خواص برتری دهد؟ زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به رهبر آسیبی نمی رساند و با خشم عموم، رضایت خواص سودی نمی بخشد.

۳۵- چرا رهبر باید نسبت به طبقات محروم به عده ای مور اعتماد مسئولیت تحقیق و تهیه گزارش اوضاع این طبقات را بدهد؟ زیرا این گروه بیش از دیگران به عدالت نیازمندند.

۳۶- چرا نباید رهبر در صورت پیمان بستن با دشمن از پیمان شکنی او غافل نباشد؟ زیرا دشمن گاهی از این راه رهبر و مردم را غافل می کند.

به سوالات زیر پاسخ کامل بدهید:

۱- راهکار پیامبر (ص) و ائمه (ع) برای مردمی که در شهرهای دور دست بودند و به آنها دسترسی نداشتند و نمی توانستند احکام دین را از آن ها بشنوند و از فرمانهای آنان مطلع شوند، چه بود؟ آن بزرگواران دانشمندانی را تربیت می کردند که در حدّ توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می رفتند و احکام اسلام را به مردم می آموختند. اگر مردم نیز پرسشی داشتند، آنان بر اساس دانشی که از قرآن کریم و روایات داشتند به آن پرسش پاسخ می دادند.

۲- چرا پیامبر (ص) حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد را سخت تر از حال یتیمی می داند که پدرش را از دست داده است؟ زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی داند. البته اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آنها آموزش دهد.

۳- ولی فقیه در جامعه ما چگونه انتخاب می شود؟ (۱) در روش مستقیم مردم کشور ما در زمان انقلاب اسلامی با حضور در اجتماعات و راه پیمایی های سراسری، ولایت امام خمینی (ره) را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند (۲) در روش غیر مستقیم بنا بر قانون اساسی، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می کنند و آن خبرگان نیز از میان فقها آن کسی را که برای رهبری شایسته است تشخیص و به جامعه اعلام می کنند.

۴- از وظایف ولی فقیه « حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان » را توضیح دهید.

کشورهای بیگانه، به خصوص قدرتهای بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می کنند. یکی از این روشهای آنان فشار اقتصادی و روانی است. رهبر با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه های سلطه، تلاش می کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.

۵- از وظایف رهبری، « تصمیم گیری بر اساس مشورت » را توضیح دهید.

از آنجا که اداره جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره گرفتن از اندیشه های اندیشمندان و متخصصان میسر است. رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیمات لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی اند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می دهند، مانند: مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه

رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع نیست. اگر چه امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهها، از قبیل داشتن خانه های گران قیمت، استفاده از بهترین سرویس ها و مبلمان در خانه، استراحت و تفریح در زیبا ترین سواحل و جزایر دنیا، داشتن ده ها اتومبیل شیک، برگزاری مهمانی های پرهزینه و شرکت در مجالس لهو، با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است، اما رهبر با الگو قرار دادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می کند.

۷- آیا مسئولیت رهبری جامعه اسلامی، مانند سایر رهبران دیگر جوامع است؟ توضیح دهید.

خیر. بلکه «متفاوت» است؛ مردم نیز نگاهی «متفاوت» به رهبری دارند. رهبر برای آنان پیشوایی است که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت، سایر مردم را به پیمودن راه فرا می خواند. مردم نیز تلاش می کنند با همت و پشتکار خود، وی را همراهی کنند و قافله سالار را در همه عرصه ها و به خصوص در آن جا که سختی ها بروز می کنند، تنها نگذارند.

۸- از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «حفظ وحدت و همبستگی اجتماعی» را توضیح دهید.

همان طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای درمی آورد و سلسله گران رابر کشور مسلط می کند همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می کند و به رهبری امکان می دهد که برنامه های اسلامی را اجرا آورد.

۹- از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «استقامت و پایداری در برابر مشکلات» را توضیح دهید.

هر کشوری در مسیر رسیدن به استقلال و کمال با مشکلات بزرگ و کوچکی رو به رو می شود؛ همان گونه که کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار گرفت. پس مردم باید با استقامت خود، فرصت و توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی برای رهبر فراهم کنند.

۱۰- «افزایش آگاهیهای سیاسی و اجتماعی» از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر را توضیح دهید.

برای تصمیم گیری صحیح در برابر قدرت های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان «ضروری» است. ما باید بتوانیم به گونه ای عمل کنیم که بیش ترین ضربه را به مستکبران و نقشه های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را ببینیم. ناراحتی دشمنان از عمل ما یا خوشحالی و شادی آنان از رفتار ما می تواند یکی از معیارهای درستی یا نادرستی عملکرد ما باشد.

۱۱- از مسئولیتهای مردم نسبت به رهبر «مشارکت در نظارت همگانی» را توضیح دهید.

بر اساس فرمان خداوند، همه افراد جامعه اسلامی نسبت به یکدیگر مسئول اند و مانند سوار شدگان در یک کشتی اند. اگر گناهان در جامعه رواج پیدا کند، فقط گناهکاران عذاب نمی شوند، بلکه همه کسانی که در برابر انجام گناه در جامعه سکوت کرده اند نیز باید پاسخگو باشند. بنابر این، همه ما باید ناظر بر فعالیتهای اجتماعی باشیم و در صورت مشاهده گناه توسط هر کس، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را با روش درست انجام دهیم. این مشارکت سبب می شود که رهبر، همه افراد جامعه را پشتیبان خود بداند و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر جامعه آسان تر شود.

۱۲- «اولویت دادن به اهداف اجتماعی» از مسئولیتهای مردم نسبت به رهبر را توضیح دهید.

در برخی موارد که اهداف و آرمان های اجتماعی در برابر منافع فردی قرار می گیرند، باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش کنیم؛ مثلاً خرید کالای ایرانی سبب می شود که کارخانه های داخلی به تولید ادامه دهند و مانع بیکاری صدها هزار کارگر شوند. این عمل به طور غیر مستقیم سبب کاهش بیکاری شده و کمک خوبی به حکومت و رهبری است که بتوانند در اداره جامعه موفق تر باشند.

بخش اصطلاحات:

۱- **تفقه:** تلاش برای کسب معرفت عمیق

۲- **فقیه:** افرادی که به معرفت عمیق می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات به دست آورند.

۳- **تقلید:** کسانی که در احکام دینی متخصص نیستند به کسانی که در احکام دینی تخصص دارند و می توانند احکام و قوانین دین را در اختیار مردم قرار دهند مراجعه می کنند. که به این مراجعه و پیروی از متخصصان در احکام دینی تقلید می گویند. (رجوع به متخصص)

۴- **تقلید در احکام به چه معناست؟ رجوع به متخصص**